

Príležitostná štúdia NBS č. 2/2021

Osudy zadlžených domácností počas koronakrízy: výsledky prieskumu na Slovensku

Andrej Cupák, Martin Cesnak, Ján Klacso, Martin
Šuster

© Národná banka Slovenska 2021
research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS
<https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-vyskumu>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autora a nevyjadrujú
oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

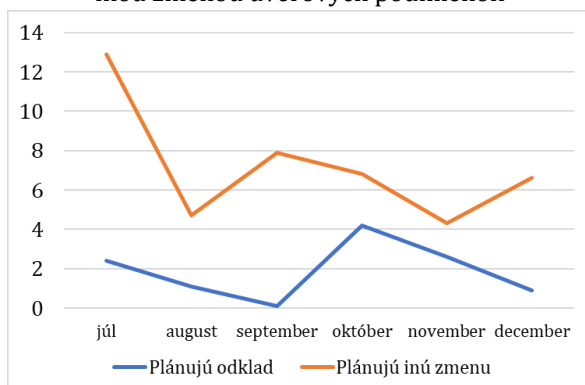
Netechnické zhrnutie

Proti následkom koronakrízy sa prijal rad opatrení. Spomedzi týchto opatrení je potrebné vyzdvihnúť najmä univerzálnu možnosť odkladu splátok retailových úverov na 6 až 9 mesiacov, iba na základe žiadosti (oznámenia) klienta. Toto opatrenie znižuje pravdepodobnosť zlyhania zadlžených domácností, ak sa im v priebehu splátkových „prázdnin“ podarí obnoviť svoje príjmy, a teda aj schopnosť pokračovať v splácaní úverov. Zároveň však odklady splátok robia NBS aj finančné inštitúcie „slepými“ ku zhoršovaniu situácie zadlžených domácností. Z toho dôvodu pristúpila NBS k uskutočneniu prieskumu medzi domácnosťami, ktoré majú úver v aspoň jednej zo slovenských bánk. Prieskum sa uskutočnil v šiestich mesačných vlnách od júla do decembra 2020, na vzorke približne 1 000 zadlžených domácností.

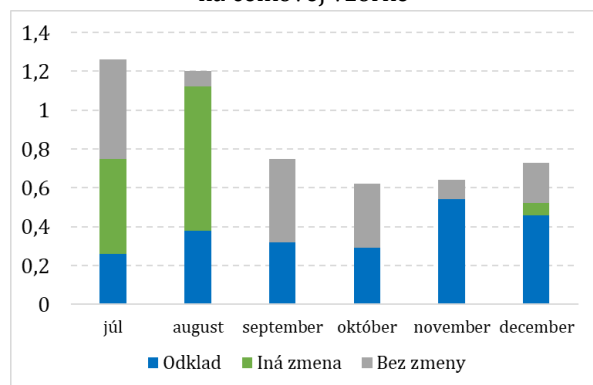
Celkovo prieskum preukázal, že možnosť odkladu splátok bol jedným z kľúčových opatrení na ochranu domácností pred bezprostrednými dopadmi koronakrízy, nakoľko významný podiel zadlžených domácností čelil straty zamestnania alebo minimálne poklesu príjmov. Na druhej strane, domácnosti využívali odklad splátok najmä na začiatku jeho zavedenia. Následne preferovali skôr individuálnu dohodu so svojou bankou. Podiel domácností, ktoré očakávali významné ťažkosti so splácaním svojho dlhu po skončení odkladu splátok bol pomerne nízky vo všetkých vlnách prieskumu. Podiel bol mierne vyšší na začiatku leta 2020, v období stále prevládajúcej neistoty ohľadom budúceho ekonomického vývoja. V posledných dvoch kolách prieskumu, nástupom druhej vlny pandémie a zavedením prísnych vládných opatrení, znova stúpol.

Graf 1 Hlavné výsledky prieskumu zadlžených domácností (v %)

Podiel domácností s plánovaným odkladom alebo inou zmenou úverových podmienok

Podiel domácností s negatívnymi očakávaniami na celkovej vzorke

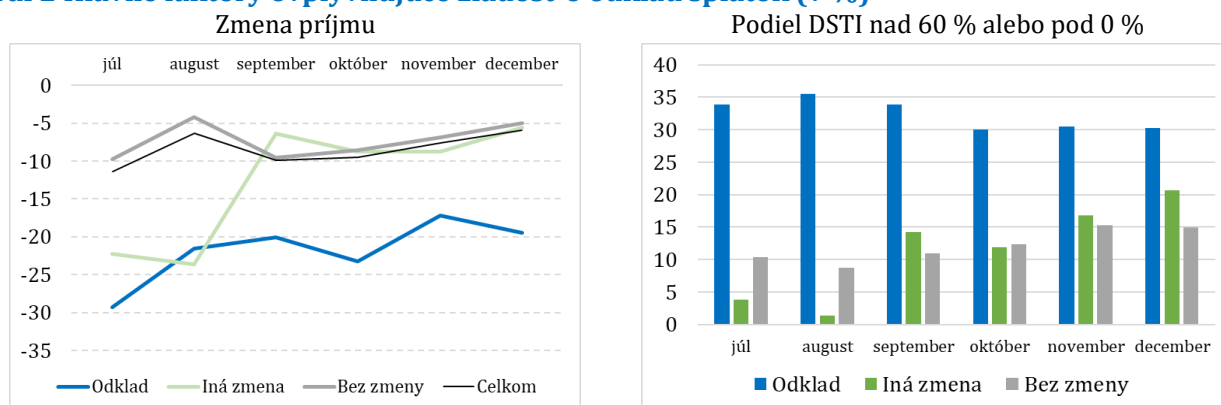
Zdroj: Prieskum zadlžených domácností, Národná banka Slovenska.

Poznámka: Na vodorovnej osi sú zobrazené mesiace, kedy boli jednotlivé vlny prieskumu uskutočnené.

Zmena príjmu zadlžených domácností bola hlavným faktorom ovplyvňujúcim rozhodnutie požiadať o odklad splátok. Napriek tomu, že jednotlivé vlny prieskumu postupne ukázali zlepšenie finančnej situácie zadlžených domácností, priemerný príjem domácností s odkladom ostal o viac než 20 % nižší v porovnaní s jeho predkrízovou úrovňou. Tento prepád je výrazne vyšší v porovnaní so zadlženými domácnosťami bez odkladu. Predkrízová úroveň ukazovateľa schopnosti splácať úver na bývanie (tzv. debt service – to – Income ratio, ukazovateľ DSTI) je

d ďalším významným faktorom ovplyvňujúcim rozhodnutie požiadať o odklad splátok. Mediánová hodnota tohto ukazovateľa, ako aj podiel zadlžených domácností s vysokými hodnotami tohto ukazovateľa je výrazne vyššia medzi domácnosťami s odkladom. Vzdelanie a ekonomický sektor, v ktorom respondenti pracovali pred krízou, mal takisto vplyv na rozhodnutie požiadať o odklad.

Graf 2 Hlavné faktory ovplyvňujúce žiadosť o odklad splátok (v %)

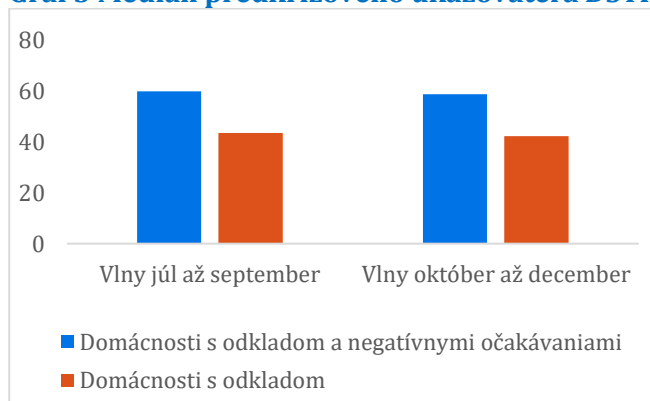

Zdroj: Prieskum zadlžených domácností, Národná banka Slovenska.

Poznámky: Na vodorovnej osi sú zobrazené mesiace, kedy boli jednotlivé vlny prieskumu uskutočnené. DSTI pod 0 % znamená, že danému dlžníkovi po uhradení mesačných splátok nezostanú peniaze ani na vykrytie životného minima.

Zadlžené domácnosti najviac zasiahnuté krízou sú tie, ktoré si požiadali o odklad a neočakávajú riadne splácanie svojho dlhu po skončení moratória, teda domácnosti, ktoré s veľkou pravdepodobnosťou zlyhajú aspoň na časti svojho dlhu. Vo všeobecnosti, tieto domácnosti mali vyššie predkrízové DSTI a väčší prepád príjmov aj v porovnaní s odkladovými domácnosťami celkom. Význam predkrízovej úrovne DSTI ako aj zmeny príjmu, spolu s negatívnou zmenou na trhu práce, potvrdila aj ekonometrická analýza.

Graf 3 Medián predkrízového ukazovateľa DSTI (v %)

Zdroj: Prieskum zadlžených domácností, Národná banka Slovenska.

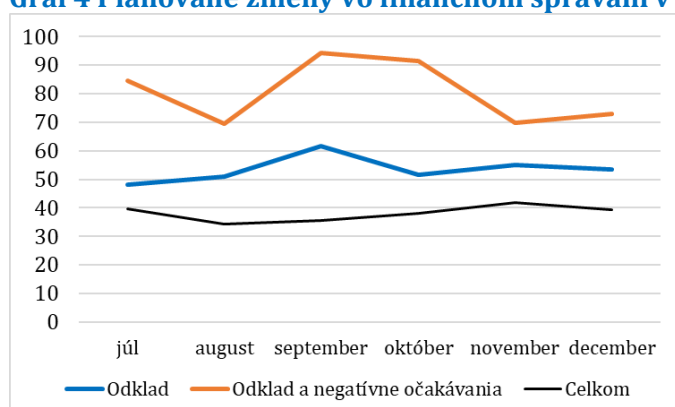
Poznámka: Na grafe je znázornený vážený priemer prvých troch a posledných troch vln. Ako váhy sa použili váhy jednotlivých domácností v jednotlivých vlnách.

Hlavné determinanty poklesu príjmu sa skúmali na paneli domácností, ktoré sa zúčastnili vo všetkých šiestich vlnách prieskumu. Prepád príjmu je výrazne vyšší v domácnostiach, kde nastala negatívna zmena v ekonomickom statuse oboch pracujúcich členov v porovnaní s domácnosťami, kde nenastala takáto negatívna zmena. Väčší prepád príjmu bol zaznamenaný aj v prípade zadlžených domácností, ktoré požiadali o odklad splátok. Na základe prieskumu

bol prepad príjmu výraznejší v mladších rodinách alebo v domácnostiach, kde respondent je samostatne zárobkovo činná osoba. Na druhej strane, prepad príjmu bol miernejší v prípade respondentov s vysokoškolským vzdelaním.

Prieskum poukázal aj na plánované zmeny vo finančnom správaní zadlžených domácností. Približne 40 % zadlžených domácností a viac než polovica domácností s odkladom uviedla, že plánuje nejakú zmenu vo svojom správaní. Najčastejšie plánovanou zmenou bola plánovaná držba vyššej finančnej rezervy, nasledovaná lepšou diverzifikáciou podnikania a meny zamestnania do bezpečnejšej oblasti z hľadiska istoty príjmu. Najvýraznejší podiel domácností s plánovanou zmenou v správaní, vyše 70 %, bol v skupine odkladových domácností s negatívnymi očakávaniami.

Graf 4 Plánované zmeny vo finančnom správaní v dôsledku pandémie (v %)

Zdroj: Prieskum zadlžených domácností, Národná banka Slovenska.

Poznámka: Na vodorovnej osi sú zobrazené mesiace, kedy boli jednotlivé vlny prieskumu uskutočnené.